

Sygn. akt IV CSK 472/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

SSN Karol Weitz

w sprawie z powództwa P. Ś. i A. Ś.
przeciwko (...) Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 19 grudnia 2019 r.,
dwóch skarg kasacyjnych powodów – P. Ś. i A. Ś.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 23 lutego 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyla zaskrzony wyrok w punktach I. (pierwszym) i III.
(trzecim) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

P. Ś. i A. Ś. dnia 7 kwietnia 2016 r. wnieśli o zasądzenie od (...) Towarzystwa Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej w W. kwoty 210 000 zł z ustawowymi odsetkami, a

pismem z dnia 21 czerwca 2016 wnieśli o zasądzenie 945 473 zł z ustawowymi odsetkami. Pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zarzuciła przedawnienie roszczenia.

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 21 lipca 2017 r. zasądził od pozwanej na rzecz powodów kwotę 500 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 kwietnia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, a także zasądził od pozwanej na rzecz powodów kwotę 5 743,75 zł tytułem zwrotu opłaty sądowej oraz wydatków, zniósł wzajemnie koszty zastępstwa procesowego oraz nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w B. od powodów kwotę 13 122 zł, a od pozwanej kwotę 24 628,25 zł tytułem brakujących kosztów sądowych. Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 21 lipca 2017 r. sprostował pkt IV wyroku w ten sposób, że w miejsce słów „zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 14 417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego” wpisał „znosi wzajemnie koszty zastępstwa procesowego między stronami”.

Sąd Okręgowy ustalił, że powodów łączyła z pozwaną umowa ubezpieczenia mienia, której przedmiotem były szkody, jakie w okresie od dnia 11 lutego 2010 r. do dnia 10 lutego 2011 r. mogły powstać w ich budynku na skutek zdarzeń losowych, m.in. pożaru. Ubezpieczyciel nie odpowiadał za uszczerbek spowodowany wadliwą eksploatacją (§ 5 ust. 2 pkt 18 i 19 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia, dalej: „OWU”). Dnia 31 stycznia 2011 r. doszło do pożaru ubezpieczonego domu, którą to okoliczność powodowie zgłosili pozwanej dnia 1 lutego 2011 r. W wyniku pożaru powstała szkoda w wysokości 925 473 zł. Prokurator postanowieniem z dnia 5 lutego 2011 r. umorzył postępowanie wszczęte na podstawie art. 308 k.p.k. Oceniał, że przyczyną pożaru było wadliwe wykonanie przewodu dymowego komina pieca centralnego ogrzewania. Dnia 1 kwietnia 2011 r. pozwana, po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego, odmówiła wypłaty odszkodowania na podstawie § 5 ust. 2 pkt 18 OWU. Dnia 15 czerwca 2011 r., w trakcie odbudowy domu powodów, doszło do kolejnego pożaru, w wyniku którego uległ zniszczeniu cały budynek. Dochodzenie w tej sprawie zostało umorzone postanowieniem z dnia 26 września 2011 r. z uwagi na niewykrycie sprawców

przestępstwa. Dnia 9 sierpnia 2011 r. prokurator uchylił postanowienie z dnia 5 lutego 2011 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Dnia 26 marca 2012 r. powodowie wezwali pozwaną do zapłaty 500 000 zł z tytułu odszkodowania. Pozwana dnia 2 kwietnia 2012 r. oświadczyła, że podtrzymuje dotychczasowe stanowisko, zażądała dostarczenia dodatkowej dokumentacji i pouczyła o możliwości wystąpienia na drogę sądową. Sąd Rejonowy w B. prawomocnym wyrokiem z dnia 29 lipca 2014 r. uwzględnił żądanie powodów w sprawie zapłaty częściowego odszkodowania w wysokości 10 000 zł za szkodę spowodowaną pierwszym pożarem ich budynku. Dnia 13 marca 2015 r. powodowie złożyli wnioski o zawezwanie pozwanej do próby ugodowej, w ramach której zaproponowali, aby pozwana zapłaciła na ich rzecz kwotę 500 000 zł z tytułu odszkodowania za szkodę spowodowaną pożarem z dnia 31 stycznia 2011 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że wyrok z dnia 29 lipca 2014 r. miał charakter prejudycjalny, bowiem zapadł w sprawie, która jest tożsama z niniejszą sprawą w zakresie podmiotowym i przedmiotowym. Z tych przyczyn zarówno prawna, jak i faktyczna ocena, która stała się podstawą powyższego rozstrzygnięcia, wiązała również w obecnym postępowaniu (art. 365 § 1 k.p.c.). Przyjął zatem, że pozwana ponosiła odpowiedzialność za szkody, jakie powstały w ubezpieczonym budynku powodów na skutek pożaru z dnia 31 stycznia 2011 r. Uznał za niezasadny zarzut przedawnienia roszczenia, bowiem trzyletni termin przedawnienia rozpoczął bieg od chwili wydania przez pozwaną dnia 2 kwietnia 2012 r. ostatecznej decyzji o odmowie wypłaty odszkodowania, a później został powtórnie przerwany w zakresie kwoty 500 000 zł, gdyż tylko w odniesieniu do tej części roszczenia powodowie wezwali pozwaną do próby ugodowej w dniu 13 marca 2015 r.

Pozwana wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego. Powodowie wnieśli zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 21 lipca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 23 lutego 2018 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddalił powództwo, w punkcie III i IV w ten sposób, że zasądził od powodów na rzecz pozwanej kwotę 14 417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i w punkcie V w ten sposób, że nakazał ściągnąć od powodów na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w B. kwotę 37 156,50

brakujących kosztów sądowych, oddalił zażalenie i zasądził od powodów na rzecz pozwanej kwotę 8 100 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego. Potwierdził ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i stanowisko tego Sądu w kwestii prejudycjalnego charakteru prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego z dnia 29 lipca 2014 r. (art. 365 § 1 k.p.c.). Przyjął natomiast, wbrew odmiennej ocenie Sądu Okręgowego, że przerwanie biegu terminu przedawnienia roszczenia z umowy ubezpieczenia nie następuje za każdym razem, gdy ubezpieczyciel otrzyma dotyczące tego samego zdarzenia zgłoszenie żądania o wypłatę odszkodowania bądź zdarzenia szkodzącego. Nie podzielił interpretacji art. 819 § 4 k.c. dokonanej przez Sąd Apelacyjny w Łodzi z dnia 23 lutego 2018 r., I ACa 104/15. Uznał, że Sąd Okręgowy wadliwie ustalił datę, od której bieg przedawnienia zaczął się od nowa. Stwierdził, że oświadczenie, o którym mowa w art. 819 § 4 k.c., tylko wtedy ma moc prawną, jeżeli zostaną w nim opisane okoliczności i podstawa normatywna uzasadniająca zaniechanie wypłaty odszkodowania i pouczenie o możliwości dochodzenia uprawnień na drodze sądowej (art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, Dz.U. Nr 124, poz. 1151, w brzmieniu obowiązującym w dniu zgłoszenia szkody; dalej: „u.d.u.”) oraz definitywnie zakończy postępowanie unormowane w 16 ust. 1 u.d.u. i art. 817 § 2 k.c., dotyczące ustalenia istnienia i wysokości roszczenia. (zob. wyrok SN z dnia 20 listopada 2014 r., V CSK 5/14). Oceniał, że oświadczenie pozwanej z dnia 1 kwietnia 2011 r. było skuteczne, gdyż sporządzono je w formie pisemnej, zawierało uzasadnienie faktyczne i prawne oraz informację o możliwości dochodzenia roszczenia w postępowaniu wewnętrznym i sądowym, spełniało zatem wymagania przewidziane w art. 16 ust. 3 u.d.u., zaś powodowie, mimo pouczenia, nie skorzystali z możliwości przeprowadzenia wewnętrznego trybu odwoławczego. Spostrzegł, że oceny tej nie zmieniła powołana przez Sąd Okręgowy okoliczność, iż po sporządzeniu tego pisma pozwana dokonała szeregu czynności w postępowaniu karnym, które toczyło się w sprawie podpalenia ubezpieczonego obiektu, a ponadto po tym, gdy dnia 26 marca 2012 r. powodowie zgłosili ponowne żądanie wypłaty odszkodowania, a pozwana wezwała ich do złożenia dokumentów związanych ze szkodą, gdyż zdarzenia te miały charakter prawnie irrelevantny w kontekście stosunku prawnego stron, bowiem nie zaliczały się do zamkniętego katalogu

okoliczności, które zgodnie z OWU powodowałyby wydłużenie postępowania unormowanego w art. 16 ust. 1 u.d.u.

Powodowie wnieśli skargi kasacyjne od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając go w części dotyczącej punktów I i III. Powódka zarzuciła naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 819 § 4, art. 5 w związku z art. 819 § 1 oraz art. 65 § 1 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 382 i art. 391 § 1 w związku z art. 328 § 2 k.p.c. Powód zarzucił naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 819 § 4 k.c., art. 65 § 1 w związku z art. 819 § 1 k.c. (dwukrotnie), art. 65 § 1 w związku z art. 819 § 1 k.c. i w związku z art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 23 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej oraz art. 5 w związku z art. 819 § 1 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 382 i w związku z art. 328 § 2 oraz art. 233 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny w (...) w wyroku z dnia 23 lutego 2018 r., I ACa (...) przyjął, że dopóki postępowanie likwidacyjne nie skończy się definitywnie, oświadczenie ubezpieczyciela nie nosi waloru oświadczenia kończącego to postępowanie. Bieg terminu przedawnienia roszczenia, przerwany na podstawie art. 819 § 4 k.c., rozpoczyna się na nowo od dnia, w którym ubezpieczony otrzymał od ubezpieczyciela pisemne oświadczenie o przyznaniu lub odmowie świadczenia, które kończy postępowanie likwidacyjne. Sąd Apelacyjny w (...) w zaskarżonym wyroku nie podzielił tego poglądu, powołując się na kilka wypowiedzi w piśmiennictwie. Nie dostrzegł jednak, że w ten sposób pośrednio skrytykował również orzecznictwo Sądu Najwyższego. Zgodnie z wyrokiem z dnia 16 listopada 2017 r., V CSK 31/17 (niepubl.), oświadczenie ubezpieczyciela nie nosi waloru oświadczenia kończącego postępowanie likwidacyjne, jeśli nie ma ono charakteru definitywnego. Dopóki zatem postępowanie likwidacyjne nie skończy się definitywnie, to oświadczenie ubezpieczyciela nie nosi waloru oświadczenia kończącego to postępowanie, a zatem wywołującego skutek prawny w postaci rozpoczęcia na nowo biegu przedawnienia z mocy art. 819 § 4 zd. drugie k.c. Treść takiego oświadczenia woli musi więc spełniać wymagania przewidziane w art. 16 ust. 3 u.d.u., wskazując m.in. na okoliczności oraz na podstawę prawną

uzasadniającą stanowczą odmowę wypłaty świadczenia. Stanowisko to zostało potwierdzone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r., V CSK 5/14 (OSNC-ZD 2016, nr A, poz. 11), według którego bieg terminu przedawnienia roszczenia przerwany na podstawie art. 819 § 4 k.c. rozpoczyna się na nowo od dnia, w którym ubezpieczony otrzymał od ubezpieczyciela pisemne oświadczenie o przyznaniu lub odmowie świadczenia, które kończy postępowanie likwidacyjne.

W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że po wydaniu przez pozwaną oświadczenia z dnia 1 kwietnia 2011 r. postępowanie likwidacyjne nadal trwało i zostało zakończone oświadczeniem z dnia 2 kwietnia 2012 r., w którym pozwana, po ponownej analizie materiału dowodowego, podtrzymała stanowisko o braku podstaw do uwzględnienia zgłaszanych żądań. Podniesione w skargach kasacyjnych zarzuty naruszenia art. 819 § 4 k.c., a także art. 65 § 1 k.c. w związku z dokonaną przez Sąd Apelacyjny wykładnią stosownych oświadczeń składanych w niniejszej sprawie przez obie strony, okazały się zatem uzasadnione.

Podniesione w skargach kasacyjnych zarzuty naruszenia przepisów postępowania, dotyczące pominięcia przez Sąd Apelacyjny dowodów świadczących o tym, że postępowanie likwidacyjne nadal toczyło się po dniu 1 kwietnia 2011 r., mają charakter wtórny wobec zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.